

การพัฒนารูปแบบการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ตามหลักปรัชญา
ของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2

THE DEVELOPMENT OF MODEL CURRICULUM AND LEARNING
MANAGEMENT THE PHILOSOPHY OF SUFFICIENCY ECONOMY IN
SMALL SCHOOLS UNDER THE CHAIYAPHUM PRIMARY EDUCATION
SERVICE AREA OFFICE 2

¹เบญจรัตน์ ขวัญประเสริฐ และ ²นวรรตน์ แซ่ไคว่

¹Benjarat Khuanprasert and ²Navarat Saekhow

¹มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตขอนแก่น, ประเทศไทย

¹Sripatum University Khonkaen, Thailand

¹khuanprasert2539@gmail.com

Received : March 9, 2023; **Revised :** March 25, 2024; **Accepted :** April 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นรูปแบบการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2) สร้างและตรวจสอบยืนยันความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 3) เพื่อประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า

¹ นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยบัณฑิตด้านการจัดการ มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตขอนแก่น

² อาจารย์ ดร., สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาด้านการจัดการ มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตขอนแก่น

1) สภาพปัจจุบัน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และลำดับความต้องการจำเป็น เรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านหน่วยการเรียนรู้ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านสื่อและแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และด้านการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2) รูปแบบการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย 1. หลักการ 2. วัตถุประสงค์ 3. วิธีดำเนินการ 4. การวัดและประเมินผล 5. เงื่อนไขความสำเร็จ วิธีดำเนินการมี 4 องค์ประกอบคือ ด้านหน่วยการเรียนรู้ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านสื่อและแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และด้านการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผลการประเมินความเหมาะสม อยู่ในระดับมาก 3) การประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวมมีความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด ความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : การพัฒนารูปแบบ; การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้; หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

Abstract

The purposes of this research were to; 1) To study the current condition, desirable condition and essential needs of The Development of Model Curriculum and Learning Management the Philosophy of Sufficiency Economy in Small Schools under the Chaiyaphum Primary Education Service Area Office 2. 2) Develop and evaluate the suitability of The Development of Model Curriculum and Learning Management the Philosophy of Sufficiency Economy in Small Schools under the Chaiyaphum Primary Education Service Area Office 2. 3) Assess the feasibility and benefits of The Development of Model Curriculum and Learning Management the Philosophy of Sufficiency Economy in Small Schools under the Chaiyaphum Primary Education Service Area Office 2. The Research found that: 1. the current state is generally moderate, while the desired state is found to be the highest. Regarding the necessity of digital leadership, the order of importance ranges from high to low, including 1) The unit according to the philosophy of sufficiency economy. 2) The Integration of the philosophy of sufficiency economy. 3) The evaluation of learning management according to the philosophy of sufficiency economy. 4) The media and learning resources of sufficiency economy. 2. The Model of Curriculum and Learning Management the Philosophy consists of principles, objectives, measurement and evaluation, content, and 4 components covering 1) The unit according to the

philosophy of sufficiency economy. 2) The Integration of the philosophy of sufficiency economy. 3) The evaluation of learning management according to the philosophy of sufficiency economy. 4) The media and learning resources of sufficiency economy. The results of inspection, confirmation, and assessment by qualified personnel indicated that the program is highly suitable. 3. Evaluation of the model's suitability and feasibility by educational administrators found that it is highly suitable and feasible.

Keywords: The Development of Model; Curriculum and Learning Management; Philosophy of Sufficiency Economy

บทนำ

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวดำรงอยู่และการปฏิบัติตนของประชาชนในทุก ระดับ ซึ่งความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้อง มีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและ ภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวัง ขณะเดียวกันจะต้อง เสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติให้มีจิตสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มี ความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญา และความรอบคอบเพื่อให้ สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ศาลินา บุญเกื้อ (2557)

การจัดการศึกษาของไทยในปัจจุบันยังไม่สอดคล้องกับความต้องการของบุคคล สังคมและ ประเทศ เมื่อต้องเผชิญกับกระแสความคาดหวังของสังคมที่จะให้การศึกษาที่มีบทบาทในการเตรียม คนให้พร้อมสำหรับการแข่งขันในสังคมโลกด้วยแล้วก็ยิ่งเห็นภาพความสับสน ความล้มเหลว และ ความล้าหลังที่เป็นปัญหาของการศึกษามากขึ้นและวิกฤตที่สำคัญของการศึกษา รุ่ง แก้วแดง (2543)

การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการบูรณาการการเรียนการสอนกลุ่มสาระ ต่างๆ ตามหลักสูตร รวมทั้งการส่งเสริมให้ผู้เรียนทำกิจกรรมเสริมหลักสูตรจึงเป็นวิธีการที่นอกจาก จะช่วยให้ผู้เรียนมีโอกาสและเวลาได้เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแล้ว ยังเอื้อให้ผู้เรียนได้ ฝึกฝนการนำปรัชญาไปใช้ในสถานการณ์ต่างๆ อันจะช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการคิดและการ ปฏิบัติ ซึ่งเมื่อเกิดความชำนาญ สามารถทำได้ ก็สามารถนำไปสู่การพัฒนาเป็นอุปนิสัยหรือ ลักษณะนิสัยได้ในที่สุด ดังนั้น การบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการเรียนการสอน สาระการเรียนรู้กลุ่มต่างๆ จึงเป็นวิธีที่เอื้อประโยชน์ต่อผู้เรียนอย่างมาก ทิศนา ขัมมณี (2559)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 มีความตระหนักถึงความสำคัญใน การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา จึง ได้นำยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา ยั่งยืน แต่จากรายงาน การประเมินภายนอกรอบที่ 4 ของบางสถานศึกษาที่ได้รับการประเมินแล้วนั้น พบปัญหาในการ

ดำเนินงานการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ผ่านมา พบว่า ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนขาดการส่งเสริมการนำหลักสูตรบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาดำเนินการใช้จริง ตลอดจนการจัดการจัดการบูรณาการด้านการเรียนการสอนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ด้วยความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะของครูจึงทำการศึกษาค้นคว้ารูปแบบการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 และเกิดความตระหนักในความสำคัญและความจำเป็นที่จะต้องมีการพัฒนารูปแบบหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นรูปแบบการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2
2. เพื่อสร้างและตรวจสอบยืนยันความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2
3. เพื่อประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 217 คน และครูผู้สอน จำนวน 2,861 จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 ปีการศึกษา 2565

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 140 คน และครูผู้สอน จำนวน 338 คน รวม 478 คน จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 ปีการศึกษา 2565 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยเปรียบเทียบประชากรกับตารางสำเร็จรูปของเครซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan) และใช้เทคนิคการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) ให้ได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 จากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการ

สร้างข้อสรุปจากการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ แล้วนำมาสร้างกรอบแนวคิดการวิจัย ได้องค์ประกอบและตัวชี้วัดของการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 ประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านหน่วยการเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2) ด้านการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3) ด้านสื่อและแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 4) ด้านการวัดและประเมินผลผลการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบสอบถามสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของรูปแบบการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบ รายการ (Checklist) เป็นข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามที่เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของรูปแบบการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 โดยมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแบบของลิเคิร์ต (Likert Type) (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ในการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) (S.D) สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ ได้แก่ การหาค่าความเที่ยงตรงและค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม (IOC: Index of item Objective Congruence) (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) และการหาค่าอำนาจจำแนกความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับโดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องรูปแบบการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 สามารถสรุปผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังนี้

1. สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น ในการบริหารหลักสูตร และการจัดการเรียนรู้ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2

1.1 สภาพปัจจุบันการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านหน่วยการเรียนรู้ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในระดับปานกลาง ด้านการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในระดับปานกลาง ด้านสื่อและแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในระดับปานกลาง และ ด้านการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในระดับปานกลาง

1.2 สภาพที่พึงประสงค์การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านหน่วยการเรียนรู้ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านสื่อและแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในระดับมากที่สุด และด้านการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในระดับมากที่สุด

1.3 ความต้องการจำเป็นในการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 เรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อยได้แก่ ด้านหน่วยการเรียนรู้ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านสื่อและแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และด้านการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามลำดับ

2. การพัฒนารูปแบบการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2

2.1 ผลการพัฒนารูปแบบการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 พบว่า ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) วิธีดำเนินการ 4) การวัดและประเมินผล 5) เงื่อนไขความสำเร็จ ประกอบไปด้วย องค์ประกอบ ประกอบด้วย 1. ด้านหน่วยการเรียนรู้ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2. ด้านการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3. ด้านสื่อและแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และ 4. ด้านการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2.2 ผลการตรวจสอบยืนยัน ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนขนาดเล็ก

เล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 7 ท่าน พบว่าความเหมาะสมอยู่ในระดับมากอยู่ในระดับมาก และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

2.3 ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 โดยผู้บริหารและครู จำนวน 17 คน ตำบลบ้านเป้า พบว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดและความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ และจัดลำดับความต้องการจำเป็นของรูปแบบการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2

องค์ ประกอบ การบริหาร หลักสูตรและ การจัดการ เรียนรู้	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			ความต้องการจำเป็น			
	\bar{x}	S.D.	ระดับ	\bar{x}	S.D.	ระดับ	D	I	PNI	ลำดับ
1. ด้านหน่วย การเรียนรู้	3.17	0.13	ปาน กลาง	4.89	0.26	มากที่สุด	3.17	4.89	0.542	1
2. ด้านการบูร ณาการ	3.23	0.47	ปาน กลาง	4.74	0.42	มากที่สุด	3.23	4.74	0.476	2
3. ด้านสื่อและ แหล่งเรียนรู้	3.29	0.62	ปาน กลาง	4.84	0.33	มากที่สุด	3.29	4.84	0.234	3
4. ด้านการวัด และประเมินผล	3.81	0.58	ปาน กลาง	4.64	0.36	มากที่สุด	3.81	4.64	0.217	4
รวม	3.37	0.45	ปาน กลาง	4.82	0.34					

อภิปรายผล

จากการศึกษารูปแบบการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 ผู้วิจัยนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ตามหลักหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เนื่องจาก

สถานศึกษาไม่ได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ขาดการปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษาที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ของชุมชน และนโยบายของผู้บริหารในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงยังไม่ชัดเจน ครูผู้สอนในแต่ละกลุ่มสาระยังขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดทำหลักสูตรบูรณาการหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สอดคล้องกับ กระทรวงศึกษาธิการ (2551) ที่กล่าวว่า การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรสถานศึกษา สถานศึกษาต้องเป็นผู้รับผิดชอบการวัดและการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนโดยเปิดโอกาสให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วม การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาผู้เรียน และตัดสินผลการเรียนการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ต้องสอดคล้องและครอบคลุมมาตรฐานการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจิราพร ฝูยผง (2560) ได้วิจัยเรื่องการพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 ผลการวิจัยพบว่าสภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 โดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของจุฑามาส พัฒนศิริ (2560) ได้ศึกษาแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียน ในจังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 42 ผลการวิจัย พบว่า ปัญหาการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยภาพรวมมีปัญหอยู่ในระดับ ปานกลาง

2. สภาพที่พึงประสงค์การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านหน่วยการเรียนรู้ตามปรัชญาของเศรษฐกิจ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างนี้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สอดคล้องกับสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2553) ที่กล่าวถึงความสำคัญของหน่วยการเรียนรู้ไว้ว่า เป็นขั้นตอนที่สำคัญของการนำหลักสูตรสถานศึกษาเข้าสู่ชั้นเรียน การออกแบบหน่วยการเรียนรู้ต้องเป็นหน่วยการเรียนรู้ที่อิงมาตรฐานเช่นเดียวกับหลักสูตรในการออกแบบหน่วยการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิไลรัตน์ หยดย้อย (2552) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 8 กลุ่มสาระ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 อำเภอคลองหอยโข่ง จังหวัดสงขลา ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยหลักสูตรบูรณาการในระดับมากและครูผู้สอนมีความเห็นด้วยต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยหลักสูตรในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ จิราพร ฝูยผง (2560) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 ผลการวิจัยพบว่า สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการหลักสูตร และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 โดยรวมอยู่ในระดับมาก

3. ความต้องการจำเป็นในการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีความต้องการจำเป็นมากที่สุด คือ ด้านหน่วยการเรียนรู้ ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในการบริหารจัดการสถานศึกษาจำเป็นต้องบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นในด้านหน่วยการเรียนรู้ และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 มีความตระหนักถึงความสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา จึงได้นำยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของพินิจ เครือเหลา (2561) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนพิทยาลงกรณ์พิทยาคม ผลการวิจัยพบว่า การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนพิทยาลงกรณ์พิทยาคม โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่ามัชฌิมเลขคณิตจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา และด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และสอดคล้องกับมัลลิกา สีตาเดช (2563) ได้ศึกษาเรื่อง ประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษาพอเพียงในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษาพอเพียง ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

4. การพัฒนารูปแบบการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) วิธีดำเนินการ 4) การวัดและประเมินผล 5) เงื่อนไขความสำเร็จ วิธีดำเนินการ ประกอบด้วย 1. ด้านหน่วยการเรียนรู้ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2. ด้านการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3. ด้านสื่อและแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และ 4. ด้านการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผลการตรวจสอบยืนยัน ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 7 ท่าน พบว่าความเหมาะสมอยู่ในระดับมากและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ รูปแบบการบริหารหลักสูตรมีองค์ประกอบสอดคล้องและเหมาะสมที่จะใช้ในการบริหารหลักสูตรและจัดการเรียนรู้ เป็นชุดกิจกรรมที่ถูกรื้อแบบและพัฒนาขึ้นจากแนวคิด ทฤษฎีและหลักการ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา ปรับปรุง แก้ไข และเพิ่มเติมความรู้และทักษะในการปฏิบัติงานต่าง ๆ ในการบริหาร สอดคล้องกับงานวิจัยของวิไลวัลย์ พรหมมา (2562) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเขต 21 มีทั้งหมด 4 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านหน่วยการเรียนรู้ตามปรัชญาของ 2. ด้านการบูร

ผลการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3. ด้านการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ตามหลักหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ 4. ด้านสื่อและแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทนงศักดิ์ โพธิ์เกตุ (2564) ที่ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาสู่โรงเรียนคุณภาพของโรงเรียนบ้านดอนแยง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4 ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบฯ มี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) จุดมุ่งหมาย 3) องค์ประกอบของโรงเรียนคุณภาพ 4) กระบวนการบริหาร 7 ขั้นตอน 5) ผลผลิต และ 6) เงื่อนไขความสำเร็จ ซึ่งผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่ารูปแบบมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

5. ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 โดยผู้บริหารและครู จำนวน 17 คน ตำบลบ้านเป่า พบว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดและความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากมีการนำมาयर่างรูปแบบนำเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 ท่าน โดยจัดการสนทนากลุ่ม (Focus group) รับคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิ มาปรับปรุงแก้ไขและได้พัฒนารูปแบบ เพิ่มรายละเอียดตามองค์ประกอบของรูปแบบที่พัฒนาขึ้น แสดงขั้นตอนการดำเนินงานตามกระบวนการ PDCA เป็นแผนภาพให้เข้าใจได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น จึงส่งผลให้ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐพร เอี่ยมหรุ่น (2561) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับคุณภาพชีวิตการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 ผลการวิจัยพบว่า การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อุดรสา สิทธิพงษ์ (2565) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ส่งผลต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ผู้เรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า ระดับการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ในภาพรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

รูปแบบการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 ประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ด้าน คือ ด้านหน่วยการเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านสื่อและแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจ

พอเพียง ด้านการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พบว่ามีความเหมาะสมและความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องมาจากมีการนำมาขยายกรอบ รูปแบบนำเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ รับคำแนะนำมาปรับปรุงแก้ไขและได้พัฒนารูปแบบ เพิ่มรายละเอียด ตามองค์ประกอบของรูปแบบที่พัฒนาขึ้น แสดงขั้นตอนการดำเนินงานตามกระบวนการ PDCA เป็นแผนภาพให้เข้าใจได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น จึงส่งผลให้ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของ รูปแบบการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงใน โรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 อยู่ในระดับมากที่สุด

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- จิราพร ผุยผง. (2560). *การพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับโรงเรียนเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- จุฑามาศ พัฒนศิริ. (2560). *แนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียน ในจังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 42*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- ณัฐพร เอี่ยมหุ่่น, "การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับคุณภาพชีวิต การทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8" บัณฑิต วิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2561, 2561), 109..
- ทนงศักดิ์ โพธิ์ เกตุ. (2564). *รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาสู่โรงเรียนคุณภาพของโรงเรียนบ้านดอน แยก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4.วารสารสังคมศาสตร์และ มานุษยวิทยาเชิงพุทธ ปี ที่ 6 ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม 2564.*
- ทศนา แชมมณี. (2559). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มี ประสิทธิภาพ. (พิมพ์ครั้งที่20)*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.บุญ ชม ศรีสะอาด, 2560)
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น
- พินิจ เครือเหลา, (2561), "การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียน พิทยาลงกรณ์พิทยาคม" บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร,
- มัลลิกา สีตาเดช (2563), "ประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษาพอเพียงในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22" บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 2563), 164-167.
- รุ่ง แก้วแดง. 2543. *ปฏิวัติการศึกษาไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : มติชน.

- วิไลรัตน์ หดย้อย. (2552). การพัฒนาหลักสูตรการบูรณาการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงใน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 อำเภอคลองหอยโข่ง จังหวัด สงขลา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- วิไลวัลย์ พรหมมา. (2562). การพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาสารคาม.
- ศาลินา บุญเกื้อ และนันทกาญจน์ ชินประหัชชัฐ (2557) กระทรวงศึกษาธิการ (2553) สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2553). แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์ การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- อุปสรรา สิทธิพงษ์, “ปัจจัยการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ส่งผลต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ผู้เรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3,” การประชุมมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติครั้งที่ 13, (12 พฤษภาคม 2565), 2169.